

УДК 339.13.017 / 621.39

Рахман М.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Александрова А.О.

студентка
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

КОНКУРЕНЦІЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ІТ-ПІДПРИЄМСТВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

У статті розглянута конкуренція і конкурентоспроможність українських ІТ-компаній на міжнародному ринку. Проаналізовано український ІТ-ринок, його внесок у ВВП країни, а також проаналізовано динаміку структури експорту ІТ-послуг від загального експорту послуг в країні. На основі цього аналізу були виявлені конкурентні переваги цієї галузі і певні негативні чинники, що впливають на конкурентоспроможність української ІТ-галузі на міжнародному ринку. Сформульовано висновки з приводу створення ІТ-кластеру, який зміг би поліпшити розвиток ІТ-індустрії в країні.

Ключові слова: ІТ-компанії, ІТ-сектор, кластер, ВВП, конкуренція, конкурентоспроможність.

Рахман М.С., Александрова А.О. КОНКУРЕНЦИЯ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ИТ-КОМПАНИЙ НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЫНКЕ

В статье рассмотрена конкуренция и конкурентоспособность украинских ИТ-компаний на международном рынке. Проанализирован украинский ИТ-рынок, его вклад в ВВП страны, а также проанализирована динамика структуры экспорта ИТ-услуг от общего экспорта услуг в стране. На основе этого анализа были выявлены конкурентные преимущества этой отрасли и определены негативные факторы, которые влияют на конкурентоспособность украинской ИТ-отрасли на международном рынке. Сделаны выводы по поводу создания ИТ-кластера, который улучшил бы развитие ИТ-индустрии в стране.

Ключевые слова: ИТ-компании, ИТ-сектор, кластер, ВВП, конкуренция, конкурентоспособность.

Rakhman M.S., Aleksandrova A.O. COMPETITION AND COMPETITIVENESS OF IT COMPANIES AT WORLDWIDE MARKET

Competition and competitiveness of Ukrainian IT companies in the international market were considered in the article. The Ukrainian IT market, its contribution to the country's GDP and dynamics of the structure of IT services export from the total export of services in the country were analyzed in the article. Basing on this analysis, the competitive advantages of this industry were revealed and the negative factors that influence the competitiveness of the Ukrainian IT industry in the international market were determined. Conclusions were done about creation of an IT cluster which would improve the development of the IT industry in the country.

Keywords: IT companies, IT sector, cluster, GDP, competition, competitiveness.

Дослідження конкурентоспроможності українських ІТ-компаній на міжнародному ринку в епоху розвинених технологій є перспективним напрямом, оскільки ця галузь із кожним роком збільшується і приносить дохід в ВВП країни. Тому аналіз конкурентоспроможності українських ІТ-компаній дасть можливість розвивати ІТ-середовище в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тему конкуренції і конкурентоспроможності, а також розвитку ІТ-послуг було розглянуто такими співвітчизниками, як І.М. Мавріна, А.Г. Мокронос, М.С. Рахман, Ю. Тарануха. Вивченню та вдосконаленню правового забезпечення та регулювання ринку присвячені праці таких авторів, як О.В. Синєокий, Ю.І. Остапенко, В.К. Колах, В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський. Також необхідно відзначити роботи вчених-економістів у сфері міжнародних економічних відносин: М.Ю. Портера, Г. Хемела.

Сфера комп'ютерних послуг в Україні є однією з найперспективніших галузей української економіки, тому вона потребує постійного дослідження й аналізу конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Мета статті – визначити проблеми конкуренції та конкурентоспроможності українських ІТ-компаній під час входження на міжнародний ринок.

Вклад основного матеріалу дослідження. Висока конкурентоспроможність досягається завдяки рентабельності підприємства, високому прибутку, інноваціям, швидкому та покращеному технологічному процесу, великій присутності компаній і товарів на

міжнародних ринках, ціновій політиці, зовнішньоекономічної діяльності та іншому.

Завдяки конкуренції компанії-виробники в умовах обмежених виробничих ресурсів покращують уже наявний портфель товарів і послуг та створюють новий товар заради визнання його великою кількістю споживачів, тим самим впливають на цінову політику ринку. Таким чином, ринкова конкуренція мобілізує економічний інтерес і підприємницький потенціал, спрямовуючи їх на максимальну реалізацію.

Ринок ІТ-послуг за останні роки набув світової популярності, а зараз стає все більш конкурентним для нових компаній, які тільки з'являються і починають розвиватися в цій ніші. Найбільшими гравцями на цьому ринку є Америка, Європа (Великобританія), Китай та інші країни.

Успіх українських фахівців серед цих великих гравців мало помітний, тим більше що в основному ІТ-компанії в Україні працюють на аутсорс. Але навіть при цьому обсяг експорту аутсорсингових комп'ютерних та інформаційних послуг українців становить 1,4 млрд. дол. США за даними Державної служби статистики, 3,2 млрд. дол. США за даними міжнародної консалтингової та аудиторської компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) і 2 млрд. дол. США відповідно до даних НБУ [1]. Наприклад, для порівняння з українським ринком, обсяг індійського ринку аутсорсингу – 3 млрд. дол. США, Британського – 7,1 млрд. дол. США [2].

За оцінками PwC Україна входить у ТОП-20 (за даними International Trade Centre – ТОП-25) найбільших експортерів IT-послуг у світі. Понад 70% експорту IT-послуг України становить розроблення ПЗ на замовлення, в основному для Центральної та Східної Європи [3].

Відомо, що обсяг світового ринку IT в 2016 році був 1,2 трлн. дол. США, а українського – 3 млрд. дол. США, тож частка українських IT-послуг на світовому ринку становила 0,025%, що досить непомітно на світовому ринку, але для економіки України це є великим джерелом доходів у ВВП.

Якщо ми оцінюємо й аналізуємо внесок IT-індустрії у ВВП України, то за частки ринку, яку займає українська IT-індустрія, дохід IT-компаній за 9 місяців 2017 року становив 3,7% ВВП країни; в 2016 році – 3,8%, а з 2011 до 2015 року внесок IT в ВВП збільшувався з 2,9% до 3,6% (з 38,4 млрд. грн. до 72,6 млрд. грн.). Отже, навіть за невеликої частки IT-ринку в Україні ця сфера приносить великий вклад у ВВП (табл. 1) [2].

За 2011–2017 рр. експорт IT-послуг України максимально збільшився і на кінець 2017 року становив 1270,7 млн. дол. США, що на 4,8% більше минулого року (табл. 2). Тому за цей період IT-галузь стала однією з великих українських галузей, які продемонстрували зростання, а не падіння обсягів експорту. Стрімке збільшення експорту було викликано зростанням попиту на IT-послуги в усьому світі.

Українська асоціація IT Ukraine спрогнозувала зростання обсягу експортної продукції IT у 2018 році до 4,5%, у 2020 році до 5,4%, а до 2025 року – до 8,4%. Зростання темпів експорту комп'ютерних послуг українських IT-підприємств свідчить про їх конкурентоспроможність на ринку. Водночас розвинені світові ринки ростуть не більше ніж на 5% за рік, що показує удосконалення і розвиток українського IT-сектору [4].

Крім темпів зростання ринку IT-послуг, конкурентною перевагою цієї галузі є її робочий потенціал. Український ринок IT-фахівців ще недостатньо розрісся порівняно з часткою на світовому ринку, але, незважаючи на це, українські фахівці є найкращими розробниками.

В Україні 11 IT-компаній входять у ТОП-100 світових компаній, ТОП-3 з яких – EPAM, SoftServ і

Luxoft. ТОП-5 IT-містами України є Київ, Дніпро, Львів, Харків, Одеса. Найбільшими за кількістю спеціалістів є компанії EPAM, SoftServ і Luxoft (табл. 3)

Таблиця 3

Топ-10 українських компаній з найбільшою кількістю спеціалістів

№	Компанія	Кількість спеціалістів в Україні, чол.
1	EPAM	5500
2	SoftServ	4863
3	Luxoft	3920
4	GlobalLogic	3367
5	Ciklum	2456
6	Infopulse	1614
7	NIX Solutions Ltd.	1500
8	DataArt	1230
9	ELEKS	1192
10	Netcracker	1062

Розроблено автором за джерелом [5]

З 2011 по 2016 рік кількість фахівців в IT зростає на 144% і натеper становить близько 116 тис. висококваліфікованих спеціалістів. Однак це не межа, і вже в 2025 році їх кількість повинна становити близько 242 тисяч чоловік за використання певних державних стратегій [5].

Негативним фактором для деяких компаній в їх конкурентоспроможності на ринку IT-послуг є те, що держава частково пригнічує своїм оподаткуванням, яке становить 19% загального доходу, коли сировинні галузі економіки витрачають всього лише до 3% доходу. Незважаючи на збільшене оподаткування, конкурентна боротьба компаній на ринку IT-послуг має місце. За період 2015–2017 рр. сума прямих податків і зборів на сферу IT зростає на 88%. У 2016 році показник оподаткування на послуги був 7,1 млрд. грн. Через це оподаткування рівень конкуренції на цьому ринку досить високий, а якщо продовжувати створювати платформу для IT-фахівців, то рівень оподаткування буде підвищуватися і не давати більшості компаніям розвиватися.

Таблиця 1

IT-індустрія у ВВП України

	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	9 міс 2017
ВВП України, в млрд. грн.	1300,0	1404,7	1465,2	1586,9	1988,5	2383,2	2062,1
IT-індустрія, в млрд. грн.	38,4	43,4	48,4	52,7	72,6	90,1	76,7
Частка IT-індустрії в ВВП України, в %	2,9	3,1	3,0	3,3	3,6	3,8	3,7
Темпи зростання, у %	-	104,6	106,9	100,5	109,9	103,6	

Розроблено автором за джерелом [2]

Таблиця 2

Структурні зміни експорту послуг України за 2011–2017 рр.

	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт всього, в млн. дол. США, в тому числі	14180,3	14096,2	14233,2	11520,9	9736,7	9867,9	10446,6
комп'ютерні послуги	382,2	646,8	931,5	1102,0	997,3	1145,1	1270,7
Частка комп'ютерних послуг в загальному експорті послуг, в %	2,7	4,6	6,5	9,6	10,2	11,6	12,2
Темпи зростання, в %	-	170,2	142,6	146,2	107,1	113,3	104,8

Розроблено автором за джерелом [4; 8]

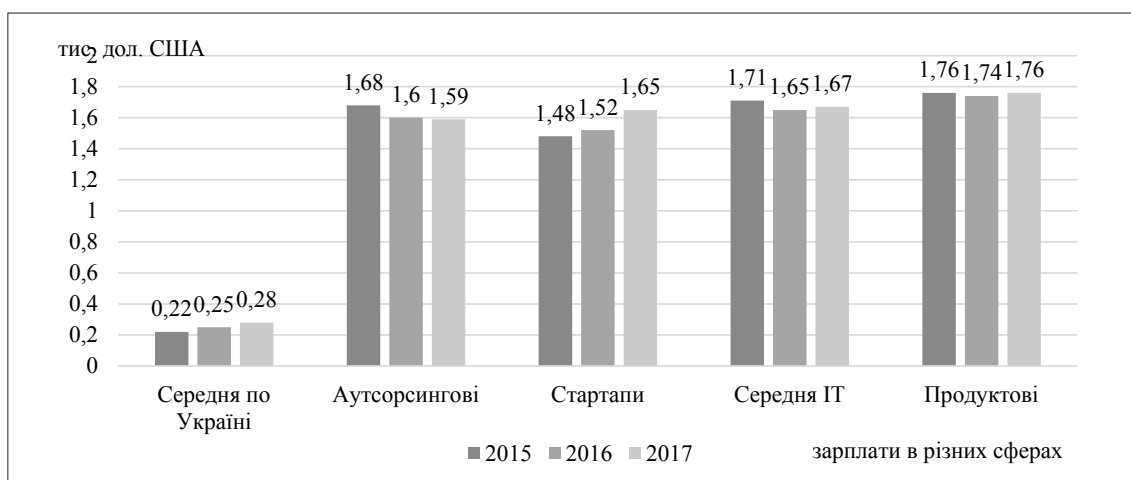

Рис. 1. Середня зарплата в Україні та на ринку розроблення ПЗ, у тис. дол. США

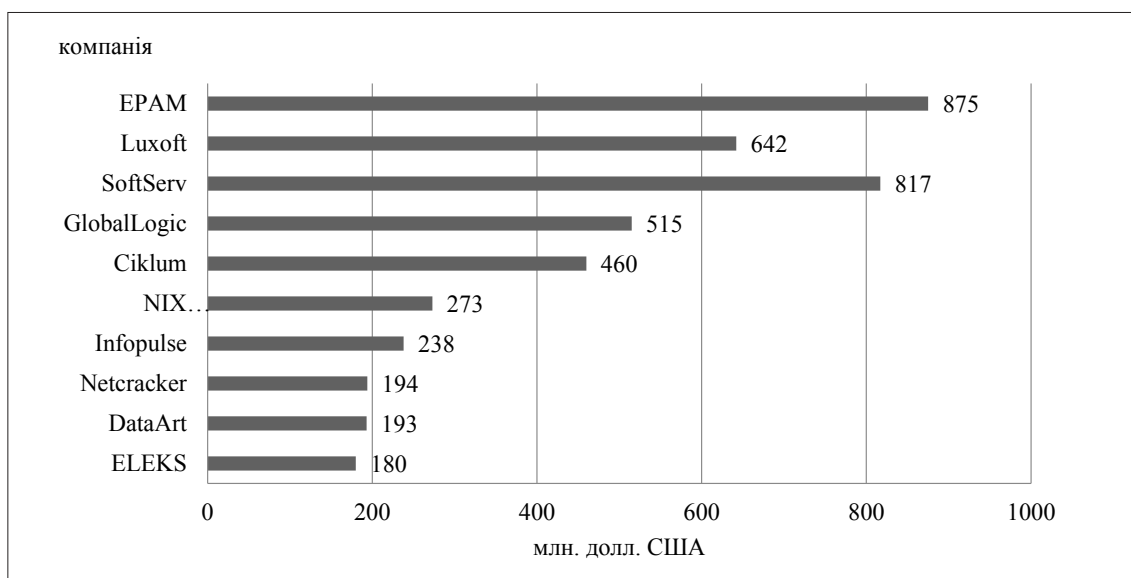

Рис. 2. Приблизна капіталізації українських ІТ-компаній, млн. дол. США

Для ринку ІТ-послуг в Україні ціноутворення зарплат фахівців є найнижчою конкурентною стороною, оскільки ІТ-розробники отримують найменшу зарплату порівняно з іншими країнами світу, тому часто і трапляється відтік кадрів. Середня зарплата в Україні в 2015 році становила 220 дол. США, середня зарплата на загальному ринку ІТ того ж періоду – 1710 дол. США, в 2016 році – 250 дол. США та 1650 дол. США відповідно, а в 2017 році – 280 дол. США і 1670 дол. США (рис. 1).

Важливим складником конкурентоспроможності українських ІТ-компаній є їх капіталізація. Безліч компаній мають понад 1 млрд. дол. США додатково виручених коштів. Найбільш капіталізованими українськими ІТ-компаніями є EPAM, Softserve і Luxoft. Це означає, що ці компанії мають виручку набагато більшу, ніж вони віддають їй в державний бюджет (рис. 2).

Висновок з проведеного дослідження. Основною проблемою є те, що українські компанії працюють на аутсорс для зарубіжних компаній. Натепер немає платформ для створення ІТ-компаній в Україні, які надавали би свої послуги всередині країни для агро-

промислового сектору, промисловості, машинобудування тощо. Тому ці підприємства купують розробки в іноземних компаній, а не у своїх. Зараз в українському ІТ-секторі використовують максимальну стратегію задоволення компаній на зовнішньому ринку. Для більш ефективного розвитку ІТ-сектору в Україні і для збільшення її конкурентоспроможності було би правильним співвідношення внутрішнього і зовнішнього попиту на ІТ послуги 50 на 50, а також використання ресурсів найбільших українських компаній для ІТ-розробок у державному, фінансовому, агропромисловому та інших секторах.

Величезною перспективною для розвитку ІТ-компаній на міжнародному ринку і для збільшення її конкурентоспроможності є створення ІТ-кластера – об'єднання ІТ-компаній, яке за підтримки органів влади спільно з вищими навчальними закладами та науково-дослідними інститутами зможе сприяти розвитку ІТ-індустрії регіону [6]. Розвиток ІТ-кластера гальмується незацікавленістю держави в цій сфері, великою плінністю кадрів, маленькими зарплатами, погано розвиненими технологіями. Тому багато укра-

їнських компаній, досягнувши певних кроків у розвитку, перемищуються в Америку або Європу, щоб розвивати свої стартапи і залучати іноземних інвесторів, які бояться вкладати в українські компанії.

На перших етапах важливо створити бренд українських ІТ-компаній, розвинути технологічні наукові центри, щоб покращити діяльність ІТ-компаній і сприяти створенню ІТ-бренду. Для його створення потрібні спільні зусилля уряду, ІТ-компаній і медіа. Від влади вимагається швидка реакція на зміни в технологічній сфері, прийняття законів та налагодження партнерських відносин у цьому напрямі з іншими країнами. Слід переймати досвід у країн, які сильні технологічно в питаннях і інвестування, і законодавства [7].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. ІТ-індустрія в Україні: Порахувати не можна нехтувати // IT Ukraine Association. URL: <http://itukraine.org.ua/news/it-industriya-v-ukrayini-porahuvaty-ne-mozhna-nehtuvaty>
2. 6 отрезвляющих графиков об IT-индустрии Украины (и 3 обнадеживающих) // businessviews.com. URL: <http://businessviews.com.ua/ru/tech/id/5-otrezvlyajuschih-grafikov-ob-it-industrii-ukrainy-i-3-obnadezhivajuschih-1718/>
3. Украинское IT в цифрах и фактах: мы на распутье, но знаем, куда двигаться дальше // dou.ua. URL: <https://dou.ua/lenta/columns/it-in-figures-2016/>
4. 5 трамплинов для IT рынка // mind.ua. URL: <https://mind.ua/ru/publications/20177720-5-tramplinov-dlya-it-rynka>
5. В 2017 году экспорт IT-услуг составил 3,6 млрд, вклад в ВВП страны – 3,34%, количество уплаченных налогов – 16,7 млрд. грн. Ассоциация “IT Ukraine”: // itc.ua. URL: <https://itc.ua/news/assotsiatsiya-it-ukraine-v-2017-godu-eksport-it-uslug-sostavil-3-6-mlrd-vklad-v-vvp-strany-3-34-kolichestvo-uplachennyh-nalagov-16-7-mlrd-grn-infografika/>
6. Рахман М.С. Дослідження інформаційних і телекомунікаційних послуг України як експортоорієнтованої галузі економіки / М.С. Рахман // Бізнес Інформ. 2017. № 5. С. 279–287.
7. Почему важно развивать бренд Украины как IT кластера // delo.ua. URL: <https://delo.ua/business/pochemu-vazhno-razvivat-brend-ukrainy-kak-it-klastera-338964/>
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 21.05.2018)

УДК 005.94:004.946.5

Чужиков А.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри європейської інтеграції
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ПОЛІСТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ГЛОБАЛЬНОГО МЕДІЙНОГО БІЗНЕСУ

У статті розглянуто особливості формування поліструктурної моделі медійного бізнесу в умовах посилення процесів глобалізації і інтернаціоналізації світового інформаційного простору. Виявлено корпоративний характер та динаміку підприємництва в медійній сфері, визначено теоретичні передумови медійного бізнесу та встановлено його креативний контент. Прیدілено особливу увагу обґрунтуванню процесів поліструктуризації глобальних медіа.

Ключові слова: медіа, медіа бізнес, економічна модель, глобалізація, креативна економіка.

Чужиков А.В. ПОЛИСТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ГЛОБАЛЬНОГО МЕДИЯ БИЗНЕСА

В статье рассмотрены особенности формирования полиструктурной модели медиа бизнеса в условиях усиления процессов глобализации и интернационализации информационного пространства. Выявлены корпоративный характер и динамику предпринимательства в сфере медийного бизнеса; определены теоретические предпосылки медиа бизнеса и установлен его креативный контент. Уделено особое внимание обоснованию процессов полиструктуризации глобальных медиа.

Ключевые слова: медиа, медиа бизнес, экономическая модель, глобализация, креативная экономика.

Chuzhykov A.V. POLYSTRUCTURAL MODEL OF GLOBAL MEDIA BUSINESS

In the article features of formation of a polystructural model of a media business in conditions of strengthening of processes of globalization and internationalization of an information space are considered. The corporate character and dynamics of entrepreneurship in the sphere of media business are revealed. The theoretical preconditions of the media business are defined and its creative content is established. Special attention is paid to the substantiation of the processes of global media structuring.

Keywords: media, media business, economic model, globalization, creative economy.

Постановка проблеми. Посилення глобалізаційних процесів у світовій економіці з кожним роком невинно призводить суспільство до необхідності принципово нового розуміння динаміки та характеру тих інформаційних потоків, що адсорбуються в засобах масової інформації (ЗМІ) і розповсюджуються по всьому світу. Їхня селективна наповненість, адресність надходження, правильно обраний праймтайм, регуляторна насиченість рекламою вже давно стали предметом купівлі – продажу і утворили потужний, проте поки що мало досліджений медіа ринок зі своєю корпоративною структурою, щоденним гігантським трансфером інформаційних потоків, зростаючим пітчінгом творчих ідей та надшвидкісним

переміщенням медіа продуктів, що базується на уніфікації смаків, бажань, переконань та настроїв споживачів. Усе сказане вище створило необхідні підвалини формування глобального медійного бізнесу з його чіткою ієрархією, комплементарною структурою фінансів, міжсекторальною взаємодією великих холдингів та численними прикладами принципово нових форм співробітництва (колабораціонізму) між конкуруючими компаніями, медіа корпораціями та медійними ТНК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем медійного бізнесу у вітчизняній науковій літературі приділяється, наприклад, жаль, доволі мало уваги і статті присвячені цій про-